

Adina GINGHINĂ*

REGLEMENTAREA CARANTINEI LA DUNĂREA DE JOS ÎN SECOLUL AL XIX-LEA

Poporul român a evoluat, în decursul timpului, în perimetrul ce cuprinde Carpații, Dunărea și Marea Neagră. Istoria noastră ca popor este legată indispensabil de așezarea geografică, Dunărea reprezentând liantul între popoarele din apusul și centrul Europei.

Putem afirma că dacă „viața unui popor este adeseori hotărâtă într-un chip decisiv și fatal de aria geografică pe care a trebuit să se dezvolte”, cum susținea Nicolae Iorga în lucrarea *Locul românilor în istoria universală*¹, atunci cu siguranță că istoria poporului român a fost profund afectată de vecinătatea cu acest fluviu. Dacă istoria românilor „este un capitol chiar din istoria bătrânei Dunări”², atunci „interesul ce avem pentru Dunăre este cel mai vechi, cel mai mare și mai permanent interes al românilor”³.

După cum putem observa, Dunărea a fost, de-a lungul vremii, subiectul unor lucrări și dezbateri ce au vizat diferite aspecte ale acestei „chestiuni”. Dacă geografic Dunărea sfârșește la gurile ei, economic ea se varsă în Marea Mediterana: în Delta își varsă apele, în Mediterana își duce navele. Fără ieșire liberă la răsăritul Mediteranei, Dunărea nu-și poate îndeplini rolul în comerțul mondial⁴. Această ieșire a fluviului reprezenta, în secolul al XIX-lea, în sens politico-diplomatic, marea concurență dintre Rusia și Austria pentru dominația acestor ținuturi. Situată în drumul obligatoriu al Rusiei către mările calde, Dunărea Inferioară reprezintă și o zonă de manifestare a intențiilor expansioniste ale monarhiei habsburgice, dornică să găsească înspre Orient compensații satisfăcătoare pentru tot mai subreda sa poziție din spațiu germanic⁵.

Interesul de a domina părțile acestea ale fluviului, după cum putem deduce, era unul preponderent economic. În epoca modernă, extinderea schimburilor comerciale la nivel planetar, creșterea producției industriale într-o serie de țări, nevoia de materii prime și produse agricole au condus la dezvoltarea transporturilor la distanțe mari, ieftine și sigure.

* Studentă anul al III-lea, Istorie.

¹ Nicolae Iorga, *Locul românilor în istoria universală*, ediție îngrijită de Radu Constantinescu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985, p. 13.

² Eugeniu P. Botez [Jean Bart], *Cum se desleagă chestiunea Dunării. Conferință*, Chișinău, 1919, p. 26, apud Constantin Ardeleanu, *Evoluția intereselor economice și politice britanice la gurile Dunării (1829-1914)*, Editura Istros, Brăila, 2008, p. 5.

³ Alexandru Lahovary, *Interpelarea domnului ~ în Chestiunea Dunării*, București, 1881, p. 3.

⁴ Ilie Seftiuc, Iulian Cârțână, *România și problema Strâmtoarelor*, Editura Științifică, București, 1974, p. 15.

⁵ C. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 4.

Dezvoltarea considerabilă a navigației a făcut din porturile române riverane Dunării adevărate centre economice ce capătă un avânt considerabil odată cu prevederile Tratatului de la Adrianopol, tratat ce reglementează îndeaproape toate problemele ce puteau crea dezechilibre în privința navigației.

Pe lângă rezolvarea problemelor ce vizau amenajarea fluviului, acest document s-a ocupat îndeaproape și de o chestiune ce făcea ravagii printre locuitorii Orientului, anume pandemiile de ciumă și holeră. Dunărea, ce izvorăște din Europa (munții Pădurea Neagră) și se varsă în Marea Neagră, se afla la câteva ore de navigat de Constantinopol și Odessa, prin urmare reprezenta o poartă perfectă pentru epidemii. Pătrunderea virusurilor ce provoacă holera și ciuma pe teritoriul românesc însemna pentru spațiul european o epidemie iminentă, lucru care ar fi cauzat pierderi de ordin financiar, dar și uman⁶.

Astfel, Tratatului de la Adrianopol conține un punct dedicat regulamentelor de carantină ce vor fi implementate de-a lungul fluviului. Regulamentele cuprindeau instrucțiuni aflate în concordanța atât cu regulile de navigație pe Dunăre, cât și cu protecția sanitară a populației. Astfel, orice vas suspect trebuia să fie reținut la Sulina împreună cu echipajul său, până la eradicarea completă a virusului. În cazul în care membrii echipajului nu se supuneau măsurilor luate, autoritățile puteau aplica măsuri de detenție coercitive.

Întărirea măsurilor sanitare la gurile Dunării s-a realizat în anii următori prin intermediul unor regulamente care stipulau cu exactitate măsurile ce trebuiau luate pentru evitarea răspândirii epidemiilor de orice natură. Stipulații cu privire la izolarea preventivă a oamenilor, navelor sau mărfurilor care proveneau dintr-o regiune unde bântuia o epidemie putem întâlni și în Regulamentele Organice ale Moldovei și Țării Românești.

Aceste documente promulgate de autoritățile imperiale rusești în anii 1831-1832 se ocupau îndeaproape de problema carantinei la gurile Dunării, precizând chiar și modul în care urma să se realizeze decontaminarea mărfurilor. Astfel, mărfurile aduse în carantină erau luate de la proprietari contra unor chitanțe, fiind duse în centrele de dezinfecție unde erau decontaminate diferit, fiind împărțite în patru categorii: 1) mărfuri purificate cu acid clorhidric, cum ar fi: bumbacul, lâna, cânepa, soia crudă, piei de animale [...], covoare, perii; 2) mărfuri purificate prin fumegarea cu sulf. În această categorie intrau toate stofele colorate, cum ar fi draperiile, tapițeriile, stofele de bumbac; 3) mărfurile ce pot fi decontaminate prin simpla expunere la aer, cum ar fi: panglicile de aur, argint, produsele de bumbac delicate, tutunul; 4) mărfurile ce pot fi curățate prin simpla scufundare în apă, cum ar fi: pânzeturile, diferitele produse de orfevrărie, candelabre⁷.

⁶ *La Commission Européenne du Danube et son oeuvre de 1856 à 1931*, Paris, 1931, p. 351.

⁷ *Regulamentul organic al Valahiei*, art. 204, în *Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei*, coord. P. Negulescu și G. Alexianu, București, 1944, p. 95.

Eforturile susținute ale autorităților regulamentare s-au concretizat de asemenea și prin înființarea Comitetului de Carantină, ce urma să rezolve fără întârziere organizarea cordonului sanitar în Principatele Române, pentru apărarea teritoriului de „năprasnicele boli”. Încălcarea în orice fel a acestor măsuri de carantină, mai ales de către angajații acestor puncte, aducea după sine concedierea, dar și aplicarea unor pedepse trupești groaznice, care puteau ajunge până pedeapsa cu moartea.

Stabilirea regimului de carantină de-a lungul fluviului Dunărea a reprezentat o componentă semnificativă a conflictului anglo-rus în primele decenii ale secolului al XIX-lea. Autoritățile țariste considerau măsurile implementate drept unele deosebit de benefice pentru îmbunătățirea condițiilor de sănătate publică la gurile Dunării, pe când reprezentanții englezi le considerau abuzive și nu se temeau să afirme acest lucru ori de câte ori aveau ocazia. Cele două mari puteri au dus un război de idei permanent, părerile lor aflându-se la poli diferiți. Rusia pune pe primul loc sănătatea populației și stoparea răspândirii teribilului virus, pe când autoritățile britanice considerau dezvoltarea comerțului un lucru prioritar.

Această problemă spinoasă ce genera neplăceri de ordin politic își va găsi parțial rezolvarea odată cu semnarea Tratatului de pace de la Paris (18/30 martie 1856). Tratatul prevedea, printre altele, neutralizarea Mării Negre, libertatea de navigație pe Dunăre și înființarea Comisiei Europene a Dunării (C.E.D.)⁸. Odată cu înființarea Comisiei Europene a Dunării, problema fluviului a devenit o chestiune ce putea fi tranșată într-un cadru organizat, cu reguli stricte. Reprezentanții marilor puteri europene se întâlneau pentru a fixa cât mai bine regulile de navigație și comerț pe Dunăre.

Pe lângă aceste lucrări deosebit de importante, Comisia Europeană a Dunării a depus un efort deosebit de important și în rezolvarea chestiunii carantinei, care împiedica bună desfășurare a transportului fluvial. Această măsură profilactică utilizată datorită izbucnirii unor epidemii de ciumă și holeră a reprezentat una dintre temele principale de discuție a membrilor comisiei în cadrul ședințelor C.E.D.. Aceste discuții vizau modul în care se vor implementa măsurile de carantină, regulile ce trebuiau respectate pentru evitarea răspândirii bacteriilor ce provocau bolile, instituțiile ce trebuiau înființate pentru o mai bună supraveghere și facilitare a transportului mărfurilor pe Dunăre etc. Toate aceste rezoluții ce vizau atât carantina, cât și celelalte amenajări erau consemnate în protocoalele Comisiei Europene a Dunării. Protocoalele se aprobau prin majoritate de voturi, decizia era executorie din punct de vedere tehnic, atrăgând imediat și execuția financiară, la care toate statele semnatare erau în mod egal atrase⁹.

Ca urmare a întrunirilor ce au avut loc de-a lungul anilor, membrii Comisiei au luat o serie de măsuri. Primele măsuri luate au reprezentat baza

⁸ Petre Covacef, *Cimitirul viu de la Sulina*, Constanța, 2000, p. 65.

⁹ *Ibidem*, p. 72.

tuturor regulamentelor de carantină viitoare. Acestea sunt următoarele: 1) dacă pentru o perioadă de timp epidemiile de ciumă și holeră fac ravagii în regiune, carantina se va instaura imediat la Sulina; 2) bastimentele ce vin dinspre mare sunt obligate să prezinte certificatul de sănătate căpitaniei de port de la Sulina. Dacă această formalitate este îndeplinită, vasul nu va mai fi supus din nou carantinei la Dunărea de Jos. Dacă însă acesta lipsește, armatorul este nevoit să plătească o amendă și să-și supună vasul unei dezinfecții generale; 4) dacă o epidemie de ciumă izbucnește în Orient și Consiliul Superior de Sănătate de la Constantinopol consideră că este necesară implementarea măsurilor de sănătate și vaselor ce navighează exclusiv pe Dunăre, acest lucru se va realiza; 5) Comisia Europeană a Dunării se va angaja să caute măsuri de simplificare a controlului sanitar al vaselor ce navighează pe Dunăre în caz de epidemie¹⁰. Aceste măsuri trebuiau să faciliteze navigarea, dar în același timp nu trebuiau să pună în pericol sănătatea publică.

Pe lângă aceste reglementări, C.E.D., în dorința de protejare a populației, înființează și un Spital la Sulina destinat problemelor de sănătate ce le presupunea existența unei carantine, cât și problemelor populației autohtone. Astfel, de-a lungul timpului, medicii spitalului au reușit să trateze și să aline suferința bolnavilor de ciumă și holeră.

Procesul de implementare a carantinei a reprezentat, după cum am putut observa, o prioritate în spațiul românesc. Preocuparea pentru protejarea populației din zonele unde virusii s-ar putea răspândi a reprezentat o chestiune ce a putut fi rezolvată în cea mai mare parte prin colaborarea tuturor celor interesați. Fie că această colaborare viza în cea mai mare parte interesul economic, fie pe cel de a-și proteja propriii cetățeni, instaurarea carantinei în momentele în care se declanșau epidemii a generat aspecte pozitive care au dus la reducerea numărului celor ce se îmbolnăveau de ciumă și holeră. Încercarea de eradicare a celor două boli prin instaurarea unor măsuri profilactice cât mai eficiente, uneori în defavoarea intereselor economice, au reprezentat poate cele mai importante măsuri întreprinse în decursul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, secole marcate de pierderi umane majore atât din cauze politice, cât și din cauze ce vizau sănătatea publică.

¹⁰ Biblioteca Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Galați, *La Commission Européenne du Danube, Protocoles*, protocolul nr. 75, ședința din 8 aprilie 1858.

Bibliografie:

Constantin Ardeleanu, *Evoluția intereselor economice și politice britanice la gurile Dunării (1829-1914)*, Editura Istros, Brăila, 2008.

Ilie Seftiuc, Iulian Cârțână, *România și problema Strâmtorilor*, Editura Științifică, București, 1974.

La Commission Européenne du Danube et son oeuvre de 1856 à 1931, Paris, 1931.

Nicolae Iorga, *Locul românilor în istoria universală*, ediție îngrijită de Radu Constantinescu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985.

P. Negulescu și G. Alexianu, *Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei*, București, 1944.

Petre Covacef, *Cimitirul viu de la Sulina*, Constanța, 2000.